1960

ନଭେମ୍ବର 22

କାନ୍ତିଲାଲ ମଣିଲାଲ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ

ବନାମ

ଆୟକର ଆୟୁକ୍ତ, ବମ୍ବେ

(ଜେ. ଏଲ. କପୁର, ଏମ. ହିଦାୟତୁଲ୍ଲା ଏବଂ ଜେ. ସି. ଶାହ, ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତିଗଣ)

ଆୟକର-ବଜାର ମୂଲ୍ୟର ଅଧା ଦରରେ ନୂତନ ଅଂଶଗୁଡ଼ିକର ବଣ୍ଟନ- ଏହା କଦାଚିତ୍ ଲାଭାଂଶ ବଣ୍ଟନ ବୋଲି ଗଣ୍ୟ ହେବ କି- ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣର- ପୁନଃ ଉନ୍ମୋଚନ- ଭାରତୀୟ ଆୟକର ଅଧିନିୟମ, 1922 (1922 ର 11), ଧାରା 2(6A) (a), 66(1) ।

ଆବେଦନକାରୀମାନେ ନବଜୀବନ ମିଲ୍ସ ଲିମିଟେଡ୍ ନାମକ ଏକ କମ୍ପାନୀର ଅଂଶୀଦାର ଥିଲେ, ଯାହାର ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆର ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ଅଂଶ ଥିଲା । ସେମାନଙ୍କର ଅଂଶପୁଞ୍ଜି ବୃଦ୍ଧି କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟାଙ୍କ ମୂଲ୍ୟରେ ଅଧିମୂଲ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରି ମିଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକୁ ଆଉ କିଛି ଅଧିକ ଅଂଶ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲା ଯାହା ବଜାର ମୂଲ୍ୟର ପ୍ରାୟ ଅଧା ଥିଲା । ମିଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କ ନିଜସ୍ୱ ପାଣ୍ଠିରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ ଅଂଶ କିଣିଥିଲେ ଏବଂ ବ୍ୟାଙ୍କର ଦୁଇଟି ଅଂଶର ଅନୁପାତରେ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଧାରଣ କରାଯାଇଥିବା ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ପାଇଁ ଅବଶିଷ୍ଟ ଅଂଶ ହାସଲ କରିବାର ଅଧିକାର ସେମାନଙ୍କ ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କୁ ବଣ୍ଟନ କରିଥିଲେ । ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣକୁ ଆୟକର ଅଧିନିୟମର ଧାରା 34(1)(a) ଅଧୀନରେ ଆୟକର ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏହି ଆଧାରରେ ପୁନଃ ଉନ୍ମୋଚନ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆର ଅଂଶଗୁଡ଼ିକର ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିବା ଲାଭାଂଶ ବଣ୍ଟନ ସହିତ ସମାନ । ଆୟକର ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଆଦେଶ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆବେଦନଗୁଡ଼ିକ ବିଫଳ ହେବାରୁ, ଆବେଦନକାରୀମାନଙ୍କ ଅନୁରୋଧକ୍ରମେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ:-

"ମାମଲାର ତଥ୍ୟ ଏବଂ ପରିସ୍ଥିତିରେ, ନବଜୀବନ ମିଲ୍ସ ଲିମିଟେଡ୍ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆର ଅଂଶ ପାଇଁ ଟିକସଦାତାଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ବଣ୍ଟନ ଅଧିକାରକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାର ପରିଣାମ "ଲାଭାଂଶ" ବଣ୍ଟନକୁ ବୁଝାଇବ କି?

ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ସକାରାତ୍ମକ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲେ । ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟର ଏକ ପ୍ରମାଣପତ୍ର ସହିତ କରାଯାଇଥିବା ଆବେଦନ ଉପରେ,

କୁହାଗଲା, ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଆଯାଇଥିବା ମତ ସଠିକ୍ ଥିଲା ।

ମିଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକର ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବଜାର ମୂଲ୍ୟର ଅଧା ଦରରେ ଧାରଣ କରାଯାଇଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶ ପାଇଁ, ବ୍ୟାଙ୍କ୍ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆର ଦୁଇଟି ଅଂଶ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବାକୁ ଅଧିକାରର ବଣ୍ଟନ, "ଲାଭାଂଶ" ବଣ୍ଟନକୁ ବୁଝାଇ ଥିଲା, ଯାହା ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ କରଯୋଗ୍ୟ ଥିଲା ।

ଦେୱାନୀ ଆବେଦନ ଅଧିକାରିତା: ଦେୱାନୀ ଆବେଦନ ସଂଖ୍ୟା 364/1957

1960

କାନ୍ତିଲାଲ ମଣିଲାଲ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ଆୟକର ଆୟୁକ୍ତ, ବମ୍ବେ

ଶାହା, ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି

ଆଇ.ଟି.ଆର୍. ସଂଖ୍ୟା 31/1955 ରେ ପୂର୍ବତନ ବମ୍ବେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ତା 22 ଫେବୃଆରୀ, 1956 ରିଖର ରାୟ ତଥା ଆଦେଶରୁ ଆବେଦନଟି ।

ଆବେଦନକାରୀମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ *ଏନ୍. ଏ. ପାଲଖିୱାଲା* ଏବଂ *ଆଇ. ଏନ୍. ଶ୍ରଫ୍* ।

ପ୍ରତିବାଦୀଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ *ଏ. ଏନ୍. କୃପାଲ* ଏବଂ *ଡି. ଗୁପ୍ତା* ।

1960 । ନଭେମ୍ବର 22 । ନ୍ୟାୟାଳୟର ରାୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ,

ଶାହା, ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି

ଶାହା, ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି - ଏହା ସାତ ଜଣ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏକ ଆବେଦନ ଅଟେ, ଯାହା ବମ୍ବେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟର ବିଚାରକବର୍ଗଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମଞ୍ଜୁର ହୋଇଛି, ଯାହା ପ୍ରମାଣିତ କରେ ଯେ ଏଥିରେ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଶ୍ନ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

ଆବେଦନକାରୀମାନେ କଲୋଲର ନବଜୀବନ ମିଲ୍ସ ଲିମିଟେଡ଼ର ମୋଟ 800 ଟି ଅଂଶ ମଧ୍ୟରୁ 570 ଟି ଅଂଶ ପାଖରେ ରଖିଥିଲେ, ଯାହା ଏକ ପବ୍ଲିକ୍ ଲିମିଟେଡ଼ କମ୍ପାନୀ ଥିଲା- ଯାହାକୁ ପରେ ମିଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ବୋଲି ଅଭିହିତ କରାଯାଇଛି । ତା 6 ମେ 1948 ରିଖରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆର ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କ ଏକ ବିଶେଷ ସାଧାରଣ ବୈଠକରେ ବ୍ୟାଙ୍କର ଅଂଶପୁଞ୍ଜି ବୃଦ୍ଧି ଏବଂ ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ତିନୋଟି ଅଂଶ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଅଂଶ ଅନୁପାତରେ ବର୍ତ୍ତମାନର ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କୁ ନୂଆ ଅଂଶ ପ୍ରଦାନ କରିବା ଲାଗି ଏକ ସଂକଳ୍ପ ପାରିତ ହୋଇଥିଲା । ନୂତନ ଅଂଶଗୁଡ଼ିକର ଅଙ୍କିତ ମୂଲ୍ୟ 50 ଟଙ୍କା ହେବାର ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଅଂଶଗୁଡ଼ିକ 50 ଟଙ୍କା ଅଧିମୂଲ୍ୟରେ ଜାରି କରାଯାଇଥିଲା । ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନୂଆ ଅଂଶ ପାଇଁ 100 ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । 5,000 ଅଂଶର ଧାରକ ଭାବରେ ମିଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆର 1,666 ଅଂଶକୁ ପ୍ରତି ଅଂଶ ପିଛା 100 ଟଙ୍କା ଦରରେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହକଦାର ହୋଇଥିଲେ । ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ତା 25 ମେ 1948 ରିଖରେ ଚିଠି ମାଧ୍ୟମରେ ନିଜର ସଂକଳ୍ପ ଜଣାଇଥିଲା ଏବଂ ସେଥିରେ ତିନୋଟି ଫର୍ମ ସଂଲଗ୍ନ କରିଥିଲା, ଯଥା-ଗ୍ରହଣ ପାଇଁ ଫର୍ମ 'A', ଆତ୍ମତ୍ୟାଗ ପାଇଁ ଫର୍ମ 'B' ଏବଂ ଫର୍ମ 'C', ଯାହାକୁ ମନୋନୀତ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଆବଣ୍ଟନ ପାଇଁ ଏକ ଫର୍ମ କୁହାଯାଇପାରେ । ପରିପତ୍ର ଚିଠି ପାଇବା ପରେ, କାନ୍ତିଲାଲ ମଣିଲାଲ ମିଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକମାନେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସଂକଳ୍ପ ପାରିତ କରିଥିଲେ:

"ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଗଲା ଯେ ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ଲିମିଟେଡ଼ର ପୁଞ୍ଜିରେ 5,000 ସାଧାରଣ ଅଂଶ ଧାରଣ କରିଥିବା କମ୍ପାନୀ ବର୍ତ୍ତମାନ ଉକ୍ତ ବ୍ୟାଙ୍କରୁ ଏକ ସୂଚନା ପାଇ ଯେ ଏହି କମ୍ପାନୀ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶ ପିଛା ପୁଞ୍ଜି ଭାବେ 50 ଟଙ୍କା ତଥା ଅଧିମୂଲ୍ୟ ଭାବେ 50 ଟଙ୍କାର ଦେୟ ଉପରେ $1,666\frac{2}{3}$ ଅଧିକ ସାଧାରଣ ଅଂଶ ପାଇବାକୁ ହକଦାର ଏବଂ ଉକ୍ତ ବ୍ୟାଙ୍କର ଉକ୍ତ ନିର୍ଗମନରେ ଏହି କମ୍ପାନୀର ପାଣ୍ଠିକୁ କେବଳ 66ଟି ଅଂଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଣ୍ଟନ କରିବା ଏବଂ ଏହି କମ୍ପାନୀର ଅବଶିଷ୍ଟ 1,600 ଅଂଶରେ ଏହି କମ୍ପାନୀର ଅଧିକାରକୁ ଏହି କମ୍ପାନୀ ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହି କମ୍ପାନୀରେ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଧାରଣ କରାଯାଇଥିବା ଅଂଶ କମ୍ପାନୀର ପାଣ୍ଠି ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ଲିମିଟେଡ଼ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା 1,666 ଟି ଅଂଶ ମଧ୍ୟରୁ 66ଟି ଅଂଶରେ ନିବେଶ

କରାଯାଇପାରିବ ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ 1,600 ଟି ଅଂଶର ଅଧିକାର ଏତଦ୍ ଦ୍ୱାରା ଏହି କମ୍ପାନୀର 800ଟି ଅଂଶ ମଧ୍ୟରେ ଏହି କମ୍ପାନୀରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ଅଂଶ ପିଛା ବ୍ୟାଙ୍କର ଦୁଇଟି ଅଂଶର ଅଧିକାର ଅନୁପାତରେ ବଣ୍ଟନ କରାଯାଇଥାଏ ।

ପରିଚାଳନା ଏଜେଣ୍ଟମାନେ ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କୁ ଯଦି ସେମାନେ କରିବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି ତେବେ ଏହି ଅଧିକାରକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ ସୂଚିତ କରିବାକୁ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇପାରନ୍ତି ।

ତଦନୁସାରେ, ମିଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଅଂଶରୁ କେବଳ 66 ଟି ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରୟୋଗ କରିଥିଲା ଏବଂ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଥିଲା ଯେ ଅବଶିଷ୍ଟ 1,600 ଅଂଶର ଅଧିକାର ଏହାର 800 ଅଂଶୀଦାରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଣ୍ଟନ କରାଯିବ । ମିଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକର 570 ଟି ଅଂଶର ଧାରକ ଭାବରେ ସାତ ଜଣ ଆବେଦନକାରୀ ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆର 1,140 ଟି ଅଂଶ ପାଇବାକୁ ହକଦାର ହୋଇଥିଲେ । ଆବେଦନକାରୀମାନେ ଏହି ଅଂଶଗୁଡ଼ିକର ଆବଣ୍ଟନ ପାଇଁ ରାଜି ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଶେଷରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଏକ ଘରୋଇ କମ୍ପାନୀ- ଜେସିଂବାଇ ଇନଭେଷ୍ଟମେଣ୍ଟ କମ୍ପାନୀ, ଲିମିଟେଡ଼କୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରିଥିଲେ ।

ଭାରତୀୟ ଆୟକର ଅଧିନିୟମ ଧାରା 34(1)(a) ଅଧୀନରେ ସାତ ଜଣ ଆବେଦନକାରୀ ଏବଂ ମିଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକର ଅନ୍ୟ ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କ ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣକୁ ଆୟକର ଅଧିକାରୀ ଏହି ଆଧାରରେ ପୁନର୍ବାର ଉନ୍ମୋଚନ କରିଥିଲେ ଯେ ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆର ଅଂଶଗୁଡ଼ିକର ମିଲ୍ ଦ୍ୱାରା ମୁକ୍ତ ହେବା "ଲାଭାଂଶ" ର ବଣ୍ଟନ ଏବଂ ଅଂଶୀଦାରଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ମୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ଅଧିକାରର ମୂଲ୍ୟ ଯଦିଓ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 12 ଅଧୀନରେ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ, ଟିକସରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଛି । ସାତ ଜଣ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ଆୟର ପୁନଃ ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପାଇଁ ଆୟକର ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଆଦେଶକୁ ଆବେଦନ ସହକାରୀ ଆୟୁକ୍ତ ଏବଂ ଆବେଦନ ନ୍ୟାୟାଧିକରଣ ଦ୍ୱାରା ଆବେଦନରେ ନିଶ୍ଚିତ କରାଯାଇଥିଲା । ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ଅନୁରୋଧ କ୍ରମେ, ଆୟକର ଅଧିନିୟମର ଧାରା 66(1) ଅଧୀନରେ ନ୍ୟାୟାଧିକରଣ ଦ୍ୱାରା ବମ୍ବେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନ ଦାଖଲ କରାଯାଇଥିଲା:

"ମାମଲାର ତଥ୍ୟ ଏବଂ ପରିସ୍ଥିତି ଅନୁଯାୟୀ, ନବଜୀବନ ମିଲ୍ସ ଲିମିଟେଡ଼ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆର ଅଂଶ ପାଇଁ ଟିକସଦାତାଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଆବେଦନ କରିବାର ଅଧିକାର ବଣ୍ଟନ ଭାରତୀୟ ଆୟକର ଆଇନର ଧାରା 2(6A) ର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ "ଲାଭାଂଶ" ବଣ୍ଟନକୁ ବୁଝାଇବ କି?

ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନକୁ ନିମ୍ନମତେ ପୁନର୍ବାର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ:

"ମାମଲାର ତଥ୍ୟ ଏବଂ ପରିସ୍ଥିତିରେ, ନବଜୀବନ ମିଲ୍ସ୍ ଲିମିଟେଡ୍ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆର ଅଂଶ ପାଇଁ ଆବେଦନ କରିବାର ଅଧିକାର ବଣ୍ଟନ, ଟିକସଦାତାଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ "ଲାଭାଂଶ" ବଣ୍ଟନକୁ ବୁଝାଇବ କି?", ଏବଂ ଏଥି ପ୍ରତି ସକରାତ୍ମକ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲେ ।

1960
କାନ୍ତିଲାଲ ମଣିଲାଲ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ
ବନାମ
ଆୟକର ଆୟୁକ୍ତ, ବମ୍ବେ
ଶାହା, ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି

ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ମତବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ ଯେ ଧାରା 2(6A) ରେ "ଲାଭାଂଶ" ର ସଂଜ୍ଞା ଏକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିକ ସଂଜ୍ଞା ଏବଂ ଏକ ବ୍ୟାପକ ସଂଜ୍ଞା ନୁହେଁ, ଏବଂ ଯଦିଓ ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆର ଅଂଶଗୁଡ଼ିକର ଅଧିକାରର ବଣ୍ଟନକୁ ଧାରା 2(6A) ରେ ସେହି ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ଲାଭାଂଶ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ, ତଥାପି ଏହା ସେହି ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ସାଧାରଣ ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ଲାଭାଂଶ ଥିଲା ଏବଂ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ହାତରେ ଥିବା ଆୟ ହିସାବରେ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ଥିଲା ।

ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ଓକିଲ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଥିଲେ ଯେ, ଅଧିନିୟମର ଧାରା 2(6A) ରେ ଥିବା ସଂଜ୍ଞାର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ଅଂଶକୁ ଲାଭାଂଶ ଭାବେ ବଣ୍ଟନ ଅଧିକାର ସହ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ ଜଡ଼ିତ ଥିବା ପ୍ରଶ୍ନର ଗଠନକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ, ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ପରିସରକୁ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରିବା ଏବଂ ଏହାର ସାଧାରଣ ଅର୍ଥକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଏହାର ଉତ୍ତର ଦେବା ଯଥାର୍ଥ ନୁହେଁ । ଏହି ଯୁକ୍ତିରେ କୌଣସି ସାର ନାହିଁ । "ଧାରା 2 (6A) ରେ ଲାଭାଂଶକୁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରି ଏବଂ ଅନ୍ୟ କେତେକ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ବାଦ ଦେଇ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇଛି ଯାହା ଏହି ଆବେଦନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ । "ଲାଭାଂଶ" ଏହାର ସାଧାରଣ ଅର୍ଥରେ ଏକ କମ୍ପାନୀର ଲାଭ କିମ୍ବା ଆୟର ବଣ୍ଟନ ଅଂଶ ଯାହା ଏହାର ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯାଏ । ଯେତେବେଳେ ବିଧାନ ମଣ୍ଡଳ ଧାରା 2 (6A) ଦ୍ୱାରା "ଲାଭାଂଶ" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଟିକୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା, ଏହା ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ସାଧାରଣ ଅର୍ଥ ସହିତ ଅନେକ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବର୍ଗର ପ୍ରାପ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଗ କଲା ଯାହା ଅନ୍ୟଥା ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇନପାରେ । ଧାରା 2 (6A) ର ସଂଜ୍ଞା ଦ୍ୱାରା "ଲାଭାଂଶ" ର ଅର୍ଥ ସାଧାରଣତଃ ବୁଝାଯାଉଥିବା ଲାଭାଂଶ ଅଟେ ଏବଂ ଏହାର ଅର୍ଥରେ ସଂଜ୍ଞାରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ପ୍ରାପ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରେ । ବ୍ୟାଙ୍କ୍ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ଅଂଶ ପାଇଁ ଆବେଦନ କରିବାର ଅଧିକାରର ବଣ୍ଟନ ଧାରା 2(6A) ର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ଲାଭାଂଶ ବଣ୍ଟନ ସହିତ ସମାନ କି ବୋଲି ନ୍ୟାୟାଧିକରଣ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠାଇଥିଲେ ଏବଂ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତରରେ, ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ସେହି ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଉଭୟ ସାଧାରଣ ଏବଂ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ଅର୍ଥକୁ ଧ୍ୟାନରେ ରଖିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ନ୍ୟାୟାଧିକରଣ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ପ୍ରଶ୍ନରେ, ଏହା ସୂଚିତ କରିବା ପାଇଁ କିଛି ନାହିଁ ଯେ ଆବେଦନକାରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାପ୍ତିମାନ କେବଳ ଧାରା 2 (6A) ରେ ସେହି ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ବର୍ଦ୍ଧିତ ସଂଜ୍ଞା ମଧ୍ୟରେ ଲାଭାଂଶ ଅଟେ କି ନାହିଁ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ଉପରେ ପରାମର୍ଶ ଦେବାକୁ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟକୁ ଆହ୍ୱାନ କରାଯାଇଥିଲା ।

1960

କାନ୍ତିଲାଲ ମଣିଲାଲ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ଆୟକର ଆୟୁକ୍ତ, ବମ୍ବେ

ଶାହା ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି

ଏହା ମଧ୍ୟ ଦୃଢ଼ୋକ୍ତି କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆର ନୂତନ ନିର୍ଗମନ କ୍ରୟ କରିବାର ବିକଳ୍ପ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ଏହାର ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କୁ ମନୋନୀତ କରିବା ସମୟରେ, ମିଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକ କୌଣସି ଲାଭାଂଶ ବଣ୍ଟନ କରିନଥିଲେ । ଏହା ସତ୍ୟ ଯେ ମିଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଇଥିବା ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ନଥିଲେ, ଯଦିଓ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ମିଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଲାଭଦାୟକ ହୋଇଥାଇପାରେ: ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବା ମିଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ଥିଲା । ମିଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ପାଖରେ ତିନୋଟି ବିକଳ୍ପ ଥିଲା, (1) ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିବା, (2) ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ମନା କରିବା, କିମ୍ବା (3) ଏହାର ମନୋନୀତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ

ସପକ୍ଷରେ ସମର୍ପଣ କରିବା । ଏହା ନିର୍ବିବାଦିତ ଯେ ଯେତେବେଳେ ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ଏହାର ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କୁ ଅଂଶ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଅଂଶ ପାଇଁ ଆବେଦନ କରିବାର ଅଧିକାରର ବଜାର ମୂଲ୍ୟ ଅଂଶ ପିଛା 100 ଟଙ୍କା ଥିଲା । ଏହି ନୂଆ ଅଂଶର ଅଙ୍କିତ ମୂଲ୍ୟ ଥିଲା 50 ଟଙ୍କା । କିନ୍ତୁ ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କୁ 50 ଟଙ୍କା ଅଧିମୂଲ୍ୟ ଦେବାକୁ ପଡୁଥିଲା, ଏହିପରି ନୂତନ ଅଂଶ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ମୋଟ 100 ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ବଜାରରେ ଏହି ନୂଆ ଅଂଶଗୁଡ଼ିକର ମୂଲ୍ୟ 200 ଟଙ୍କାରୁ ଅଧିକ ଥିଲା ଏବଂ ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ଅଧିକାର ଅଧୀନରେ ଅଂଶ ଅଧିଗ୍ରହଣ ପାଇଁ ଦେୟ ରାଶି ଏବଂ ଅଂଶଗୁଡ଼ିକର ବଜାର ଦରର ଅଟକଳ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ନିର୍ବିବାଦ ଭାବରେ ଅଧିକାରର ମୂଲ୍ୟ ଥିଲା । ମିଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ତାଙ୍କ ଲାଭ ପାଇବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ ଯଦି ଏହା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିନଥାଏ: ଏହା ଅଂଶଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିପାରେ କିମ୍ବା ସେହି ଅଂଶଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ମନା କରିପାରେ କିମ୍ବା ସେଗୁଡ଼ିକୁ ମନୋନୀତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ସମର୍ପଣ କରିବାର ବିକଳ୍ପ ବ୍ୟବହାର କରିପାରେ । ଏହି ଶେଷ ବିକଳ୍ପକୁ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ମନୋନୀତ କରି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରିବ, ଯେଉଁମାନେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଥିଲା ଏବଂ ମିଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ତାହା ହିଁ କରିଥିଲେ । ମିଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆକୁ ଏହାର ମନୋନୀତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଅଂଶ ଆବଣ୍ଟନ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲା, ଏବଂ ଏହାର ମନୋନୀତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଆବଣ୍ଟନ ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ ଅଧିକାରର ସ୍ଥାନାନ୍ତର ସହିତ ସମାନ ଥିଲା । ଏହାର ସଂକଳ୍ପ ଦ୍ୱାରା ମିଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତରେ ଏହାର ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଧାରଣ କରାଯାଇଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶ ପାଇଁ 200 ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର ଅଧିକାର ହସ୍ତାନ୍ତର କରିଥିଲା । ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟତଃ ମିଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକର ପୁଞ୍ଜିର ବଣ୍ଟନ ନଥିଲା । ବଜାରରେ ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆର ଅଂଶଗୁଡ଼ିକର ଅଧିକାର ବିକ୍ରି କରିବା ଏବଂ ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆୟ ବଣ୍ଟନ କରିବା ମିଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ଥିଲା । ଏପରି ଏକ ବଣ୍ଟନ ନିଃସନ୍ଦେହରେ ଲାଭାଂଶର ବଣ୍ଟନ ହୋଇଥିବ । ଯଦି ବଜାରରେ ଅଧିକାର ବିକ୍ରି କରିବା ଏବଂ ପରେ ଆୟ ବଣ୍ଟନ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ, ମିଲ୍ ସିଧାସଳଖ ଅଧିକାର ହସ୍ତାନ୍ତର କରେ, ତେବେ ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କ ହାତରେ ଥିବା ଲାଭ ତଥାପି ଲାଭାଂଶ ଥିଲା ।

1960

କାନ୍ତିଲାଲ ମଣିଲାଲ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ
ବନାମ
ଆୟକର ଆୟୁକ୍ତ, ବମ୍ବେ

ଶାହା, ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି

ଲାଭାଂଶ ଅର୍ଥରେ ବାଣ୍ଟିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ; ଏହା ସମ୍ପତ୍ତିର ବିତରଣ କିମ୍ବା ଆର୍ଥିକ ମୂଲ୍ୟ ଥିବା ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ ଦ୍ୱାରା ବଣ୍ଟନ କରାଯାଇପାରେ । ଏହି ସଂକଳ୍ପରେ, ଏହା ସତ୍ୟ, ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଲାଭାଂଶ ଭାବରେ ଅଧିକାର ବଣ୍ଟନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନଥିଲା । ଏହା ଲାଭାଂଶ ବଣ୍ଟନ ପାଇଁ ଏକ ସଂକଳ୍ପର ରୂପ ମଧ୍ୟ ନେଇନଥିଲା; ଏହା ଏକ ଅଧିକାରର ବଣ୍ଟନ ରୂପ ନେଇଥିଲା ଯାହାର ଏକ ଅଙ୍କିତ ମୂଲ୍ୟ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବଣ୍ଟନକୁ ମଞ୍ଜୁରୀ ଦେଉଥିବା ସଂକଳ୍ପର ରୂପରେ, ସଂକଳ୍ପର ପ୍ରକୃତ ଚରିତ୍ରକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇପାରିଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆମ୍ଭର ମତ ଏହିକି ଯେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହି ରାୟରେ ଠିକ୍ ଥିଲେ ଯେ ମିଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକର ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଧାରଣ କରାଯାଇଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶ ପାଇଁ ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆର ଦୁଇଟି ଅଂଶ (ସେମାନଙ୍କ ବଜାର ମୂଲ୍ୟର ଅଧା) ପାଇଁ ଆବେଦନ କରିବା ଏବଂ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବାର ଅଧିକାରର ବଣ୍ଟନ ଲାଭାଂଶ ବଣ୍ଟନକୁ ବୁଝାଯିବ ।

ଆବେଦନଟି ବିଫଳ ହୋଇଛି ଏବଂ ଖର୍ଚ୍ଚ ସହିତ ଖାରଜ ହେଉଛି ।

ଆବେଦନ ଖାରଜ ହୋଇଛି ।

<u>ଅସ୍ୱୀକରଣ</u>

"ଉପଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ରାୟ କେବଳ ମୋକଦ୍ଦମାରେ ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସୀମିତ ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ତାଙ୍କ ଆଂଚଳିକ ଭାଷାରେ ବୋଧଗମ୍ୟ ହେବା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଏହା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇନପାରେ । ସମସ୍ତ ବ୍ୟାବହାରିକ ଏବଂ ସରକାରୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ରାୟର ଇଂରାଜୀ ସଂସ୍କରଣଟି ପ୍ରାମାଣିକ ବିବେଚିତ ହେବ ଏବଂ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଏବଂ ନିଷ୍ପାଦନ ନିମନ୍ତେ ଏହା ଉପଯୁକ୍ତ ବିବେଚିତ ହେବ ।"

ଅନୁବାଦିକା : ଶ୍ରୀମତୀ ଜୟା ମୁଖାର୍ଜୀ,
ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ, କଟକ